

tanításának, hogy az ideális gondolkozás idején — s így jelenleg is — a katholicismus tekintélye, befolyása emelkedőben van, azt az állítását mégis túlzásnak kell tekintenem, hogy az utóbbi években tartott Vörösmarty-, Széchenyi- és Rákóczi-ünnepélyeket is a kath. szellem hódító előnyomulásával kellene kapcsolatba hoznunk. A 90-es években ünnepeltük az aradi vértanúkat, Petőfit és Kossuthot, mert 1890-ben volt a vértanú aradi szobrának leleplezése, 1899-ben volt a vértanú és Petőfi halálának félszázados fordulója; 1894-ben halt meg Kossuth s 1898-ban ültük meg a szabadságharcz kitörésének félszázados évfordulóját. A mint ezektől az ünnepélyektől távol állott minden protestáns színezet, épp úgy távol állott a Bodnár idézte ünnepélyektől minden katolikus színezet; Vörösmarty születésének százados évfordulója alkalmából kizárólag a *Zalán futása* s a *Szózat* költőjét, egyik legnagyobb nemzeti lantosunkat ünnepeltük, — a II. Rákóczi Ferencz fölkelésének 200 éves fordulóját pedig nagyobb joggal ünnepelték meg a protestánsok, mint a katolikusok, mert II. Rákóczi Ferencz mindenben azokat az eszményeket írta zászlájjára, a melyekért Boeckay, Bethlen s Rákóczi György küzdöttek, t. i. az alkotmányos és vallásos szabadság kivívását. Azzal Bodnár nem szolgálja ügyét, ha az eszmények igazi értelmét félremagyarázza s oly dolgokat is előránt elmélete magyarázására, a melyek erre nem alkalmasak.

A Ferenczi Zoltán és Beöthy Zsolt ellen való polemiája izléstelen.

Könyvében sok érdekes dolog van, de sok benne a túlzás is

Rácz Lajos.

Huszonöt év történelme.

Az idén jelent meg a „*Jahresberichte der Geschichtswissenschaft*“ huszonötödik évfolyama. Ezt a hatalmas vállalatot *Jastrow* Ignác alapította 1878-ban s ő is szerkesztette 1895-ig. Azért kellett visszalépnie, mert mint berlini egyetemi magántanár socialista szellemben nyilatkozván, a porosz közoktatási miniszter fegyelmi vizsgálatot indított ellene. A bölcsészeti kar megvédelmezte ugyan a tanítás szabadságának elvét, de a kormány a *Jahresberichte* kiadóját, a berlini Gaertnert, az évi segítség elvonásával fenyegette, ha ezt az évkönyvet továbbra is *Jastrow* szerkesztené. Így vette át a szerkesztést *Berner* Ernő, charlottenburgi királyi levéltáros, levéltári tanácsos és tanár, s azóta a berlini történelmi társulat megbízásából s a porosz közokt. miniszterium támogatása mellett folyton ő szerkeszti.

Ez a vállalat az egész világirodalomban az *egyetlen*, mely évenként teljesen és kimerítően tájékoztatja a szakembereket a

világszerte megjelenő történelmi könyvekről és cikkekről. A kutatót nemcsak figyelmezteti a különböző munkákra, hanem röviden azoknak értékéről is tájékoztatja, sőt a segédtudományokra is kiterjeszkedik. Arányairól fogalmat nyújthat, hogy évenként körülbelül 20,000, s így egy negyedszázad alatt közel félmillió történelmi munkát jegyzett föl. Tehát az utóbbi negyedszázad történetírásának, a történelemnek rendkívül becses bibliographiája.

Rendesen négy főrésze oszlik; az első a lefolyt év őstörténelmét és az ókori népek multját megvilágító történelmet ismerteti; a második, rendesen igen bőven, Németországot és pedig a birodalmat egyáltalán, a főbb történelmi korszakok szerint s azután külön az egyes országokat részletezi; a harmadik a nevezetesebb külső országok történelmének bibliographiáját nyújtja, rendesen az illető ország valamely tudósának közreműködésével; s a negyedik az egyetemes történelem általános műveltségtörténelem, a történelem bölesészete és módszertana, az egyháztörténelem, palaeographia, diplomatika újdonságaival számol be. Ilykép a vállalat annyira megnőtt, hogy az idén már két kötetre kellett osztani, úgy, hogy az I—II. rész az egyik s a III. (a külföldi) és IV. rész a második kötetbe jutott.

Hazánk történetirodalmát 1884. óta dr. *Mangold* Lajos budapesti egyetemi magántanár ismerteti. Az első három esztendőben a közép- és az újkort külön cikkekből, 1888. óta azonban együttesen tárgyalja. Az egész idő alatt (1884—1902.) összesen 9629 magyar történelmi könyvet és cikket mutatott be; néha csak címűket idézve, máskor azonban, a szűk térhez képest, elég bő ismeretessel, sőt olykor élesebben is bírálva és vitatkozva. Kétségtelen érdeme, hogy a külföld figyelmes lett a hangyaszorgalommal működő magyar történetírásra és így a hatalmas vállalat jubileuma alkalmából itthon első sorban *Mangold* érdemeit kell kiemelnünk.

A nagy munka első huszonöt kötetének ára 667 márka, egyszerre megrendelve azonban körülbelül 25%-kal olcsóbb. Külön egy kötet 32 márka. Tanári és szemináriumi könyvtárak számára nélkülözhetetlen lévén, megszerzését melegen ajánljuk. *M. S.*

Socrates és Platon.

Uphues G. *Sokrates und Platon*, Osterwieck (Zickfeldt) 1904. 72 lap.
Ara ?

Szerző, az ismert nevű hallei tanár *Riehl* kartársával együtt az ideálismus híve. A kathedrán és az irodalomban küzd ama reálitivismus ellen, a mely az ismeretelmélet terén a hajdani sophistika módjára a legszélesebb körökben van elterjedve és a „gondolkozást elállítja s a száját örökös hallgatásra készíti“. Mai főbb képviselője